

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ:
СУЧАСНІСТЬ, ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ**

**Збірник наукових праць
за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції
(Україна, Житомир, 4 квітня 2024 року)**

**«Topical Issues of Personal Development: Modernity,
Innovations, Prospects»**

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2024**

УДК 159.923.2

А 43

Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від «26» квітня 2024 року)

Рецензенти:

СЛОЗАНСЬКА Ганна – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

ВІНС Вікторія – кандидатка психологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри практичної психології Університету Григорія Сковороди в Переяславі.

ЛЕМЕЩУК Марина - кандидатка психологічних наук, доцентка, в.о. завідувачки кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ЗАГУРСЬКА Інна - кандидатка психологічних наук, доцентка, доцентка кафедри соціальної та практичної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка.

А 43 **Актуальні питання розвитку особистості: сучасність, інновації, перспективи:** Збірник наукових праць за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 4 квітня 2024 року) / Ред. колегія: Л.Котлова, Л.Бутузова, С.Максимець / М-во освіти і науки України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, соціально-психологічний факультет. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2024. 388 с.

У збірнику подано наукові праці учасників II Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбулася 4 квітня 2024 року в м. Житомирі на базі соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка. Збірник адресовано науковцям, фахівцям-практикам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними науковими досягненнями, проблемами і перспективами в психології, логопедії, педагогіці, соціальній роботі та інклюзивній освіті.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за науковий та літературний зміст опублікованих матеріалів несуть їх автори. Думки редакторів можуть не збігатися з позицією авторів.

УДК 159.923.2

©Автори публікацій, 2024

©Житомирський державний університет імені Івана Франка, оригінал-макет, 2024

ЗМІСТ

Bondarchuk O. Diagnosis of emotional intelligence in students	8
Bondareva E. Formation of life prospects of students in the process of teaching psychological disciplines	9
Jabarova L. Prevention of psychological stress in military personnel during the divorce period modern possibilities of forensic	13
Rukhieva Kh., Soibjonov J. Psychological examination	15
Šilonová V., Klein V. Výskumy zamerané na inkluzívnu edukáciu sociálne znevýhodnený detí v materských školách	19
Андрієвська М. Роль вчителя-логопеда у забезпеченні психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП	30
Бабчук М. Сучасні дослідження фізичного перфекціонізму	32
Бабчук О., Васьканич О. Особливості емоційної стійкості педагогів закладів дошкільної освіти	36
Бєлова О. Мовленнєва самоактивація дітей старшого дошкільного віку з логопатологією	39
Бирка А. Психологічні особливості розвитку особистісної ідентичності у дітей дошкільного віку	43
Білецька В., Максимець С. Особливості міжособистісних стосунків молодших школярів з мовленнєвими порушеннями	46
Бондар В. Логопедичні методи роботи з дітьми з порушеннями звуковимови	49
Булгакова О., Савченкова М. Психологічні особливості дистанційного навчання	51
Бурдейна М., Максимець С. Чинники готовності майбутніх логопедів до професійної діяльності	54
Вдовиченко Т. Вплив творчої уяви на розвиток мовлення дошкільника	56
Велічко Г. Психологічні особливості віктимності	58
Волківська А., Осовська Г. Стимули та недоліки, які впливають на академічну успішності студента	61
Гаврилов О., Гаврилова Н. Особливості використання піктограм у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями помірного ступеня	69
Галецька Ю. Використання театралізованої гри в процесі формування комунікативних навичок дошкільників з порушеннями мовлення	74
Гладуш В., Ковачова Б. Навчання дітей з диспраксією в дошкільному закладі освіти: від виявлення труднощів до успішної інклюзії	77
Головізіна Т. Психологія сприйняття шлюбно-сімейних відносин	81
Горчинський Р. Підвищення рівня обізнаності фахівців соціальної сфери з питань ідентифікації домашнього насильства стосовно дітей	83
Гріщенко К. Мнемотехніка як ефективний інструмент для корекції порушень зв'язного мовлення дітей дошкільного віку	86
Гуданич Н. Технології розвитку пізнавальної ініціативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	90
Гулько С. Технологічне забезпечення надання соціальних послуг	92

Гущенко О. Теоретичний аналіз психологічних особливостей ставлення школярів до дітей з особливими потребами	95
Денисюк Є. Казкотерапія як метод подолання мовленнєвих порушень у дітей	99
Дідора М., Головізіна Т. Шлюбно-сімейні відносини на різних етапах спільного життя	101
Дмитрієва С., Рачук Л. Психологічні особливості синдрому «професійного вигорання» у працівників освіти	106
Дмитрієва С., Безноско К. Особливості уяви у дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення	111
Дмитрієва С., Делех Б. Механізми і фактори психологічного впливу сучасного українського мистецтва в умовах війни на особистість	115
Дмитрієва С., Іваненко К. Психологічна мотивація майбутніх вчителів-логопедів до професійної діяльності	119
Дмитрієва С., Шегеда М. Корекційна робота з дітьми з порушеннями мовлення з використанням освітніх інноваційних технологій	121
Довжинець О. До проблеми розвитку уваги дошкільників з мовленнєвими порушеннями	124
Долінчук І., Кирилюк Н. Особливості розвитку пам'яті дошкільників з порушеннями мовлення	125
Древаль Ю. До питання щодо застосування мотиваційної теорії Ш. Річі та П. Мартіна у сфері охорони праці	127
Дуля А. Підготовка майбутніх соціальних працівників до представництва інтересів соціально вразливих груп населення	130
Загребельна О. Вплив логоритміки на розвиток мовлення дітей молодшого шкільного віку	134
Загутіна-Візер Я., Денисюк О. Ефективна міждисциплінарна взаємодія фахівців в інклюзивному середовищі закладу освіти	138
Ілющенко І., Гулак І. Рання логопедична корекція	141
Калінчук А. Дослідження типу прив'язаності жінок у контексті їх шлюбного вибору	143
Карпенко Н., Мірошниченко О. Роль родини в реабілітації дітей з порушенням мовлення	146
Катеринич А. Техніки театрального мистецтва та їх вплив на соціальну інтеграцію молодих людей з інвалідністю: виклики та можливості для фахівця соціальної сфери	150
Кичук І. Ефективні методи соціально-педагогічного супроводу для учнів з ПМР в освітньому процесі	152
Ковиліна В. Paths of change in inclusive education of Ukraine	155
Козак К. Формування комунікативних навичок дітей з ПМР як науково-педагогічна проблема	158
Колодій В. Комунікативна компетентність логопеда як професійно значуще утворення його діяльності	161

Константи́нів О. Кому́нікативний паспорт як засіб соціалізації немовленнєвих дітей	163
Копаниця К. Максимець С. Психолого-педагогічні особливості дітей, які мають легкі інтелектуальні порушення	166
Коренблат О. Підходи до структури кому́нікативної толерантності	168
Котелевець А. Соціальна активність як складова професійної діяльності соціальних працівників	172
Котлова Л. Значення сенсорного розвитку в ранньому дитинстві	174
Котлова Л., Дідух К. Ефективні інтерактивні технології у роботі із дітьми-логопатами	176
Котлова Л., Іскрижицька А. Корекційна робота логопеда при сигматизмі	179
Котлова Л., Микитчук Л. Здоров'язбережувальні технології у логопедичній роботі	181
Котлова Л. Перець К. Психолого-педагогічні аспекти мовленнєвого розвитку дітей із аутизмом	183
Кравченко О. Гендерна складова у програмах підготовки майбутніх соціальних працівників	186
Красікова Н. Роль комп'ютерно-орієнтованих технологій у роботі логопеда в закладах дошкільної освіти	189
Красніцька О., Максимець С. Особливості використання логоритміки у освітньому просторі дошкільного закладу	191
Кулієва К. Психофізіологічні аспекти безсоння	194
Левицький В. До питання затримки психофізичного розвитку, як проєкції біологічних і соціальних чинників на віковий генезис	196
Лехолетова М. Інноваційні технології у процесі професійної підготовки соціальних працівників	199
Листопад О. Технологія розвитку креативності педагога	202
Лісова Л. Пропозиції щодо оптимізації роботи логопеда інклюзивно-ресурсного-центру	205
Лозова О. Діяльнісний підхід у реалізації завдань stem-освіти	208
Лонська О. Особливості розвитку словникового запасу у дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями	211
Лях В. Соціальний проєкт як організаційна форма соціальної роботи	214
Мардарова І. Цифровий контент як показник інформаційно-кому́нікативної компетентності викладача	217
Мартинюк О. Особливості розвитку адаптивних здібностей у школярів з мовленнєвими порушеннями	219
Меліченко Т., Меліченко В. Фізична та психологічна реабілітація військовослужбовців на етапі одужання після поранень	223
Мілевська О. Особливості кому́нікативної поведінки дошкільників з загальним недорозвитком мовлення	229
Мірошніченко О., Бовсунівська Я. Логопедична робота з розвитку словника дітей дошкільного віку із порушеннями мовленнєвого розвитку	233

Мітіна О. Психологічні аспекти готовності сучасних жінок до материнства	237
Мітіна С. Психолого-педагогічний супровід дітей з розладами спектра аутизму в освітньому просторі	241
Мороз О. Підготовка кваліфікованих кадрів для роботи в малих групових будинках	246
Москаленко В. Ідентичність як чинник зростання особистості в умовах травматичної ситуації	248
Мухіна Л. Проблема проєктування життєвої перспективи	253
М'яковський О., Аксьонова О. Чуріна А. Соціально-психологічні складові іміджу державного службовця	255
Нохріна І. Життєві стратегії студентської молоді	261
Овод Ю., Поплавська Д. Теоретичні основи взаємозв'язку спілкування в соціальних мережах та агресивності в студентському середовищі	263
Овод Ю., Фаренюк К. Роль соціально-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у ЗОШ	268
Ольховецький В. Особливості становлення особистості здобувача вищої освіти	272
Осадченко І., Данилюк О. Психопедагогічні рекомендації щодо адаптації українських дітей-біженців у польських школах	275
Остапчук Я. Методи діагностики психічних пізнавальних процесів дітей дошкільного віку інклюзивної форми навчання	280
Охремчук Н. Дидактичні ігри у роботі вчителя-дефектолога з дітьми з інтелектуальними порушеннями	284
Перепелюк Т. Ковальова К. Сім'я як чинник становлення самооцінки у дітей	289
Подлесний С. Метод кайдзен як каталізатор інновацій: перетворення освітньої практики в Україні	292
Поліщук В., Цегельник Т. Розвиток зорового гнозису у дітей з дискалькулією	296
Поліщук О. Розвиток пізнавальних процесів у молодших школярів з ООП	299
Поліщук С. Основні форми логопедичного впливу на розвиток мовлення дітей дошкільного віку зі стертою дизартрією	301
Примак Ю., Ляховець Л. Екзистенційна безпека особистості як проблема сучасної психології	305
Пудова О. Сучасні техніки сенсорного розвитку дітей дошкільного віку	308
Рачкінда Н. Теоретичні засади розвитку мовлення дітей дошкільного віку із знім методами ТРВЗ	310
Розієва В. Дослідження рівня розвитку творчого мислення у дітей - учнів художньої школи	312
Савицька Н. Прояви емоційно-поведінкових порушень у постінсультних пацієнтів	314
Святецька А. Психологічні фактори та чинники ризику розвитку депресивних станів у дітей та підлітків під час війни	317

Сімко А., Сімко Д. Особливості корекційно-логопедичної роботи з формування соціальної компетентності у дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення	320
Сладкова К., Бутузова Л. Труднощі формування психологічної готовності до навчання дошкільників із затримкою мовленнєвого розвитку	323
Соколівська В. Мовлення, як один з основних критеріїв оцінювання готовності дітей до школи	326
Стахова О., Зубрицька Д. Стресостійкість як професійно важлива якість майбутнього педагога-логопеда	329
Ступницька Ж. Теоретичні основи використання біоенергопластики та самомасажу з розвитку мовленнєвої моторики дітей із загальним недорозвиненням мовлення	332
Ткач О. Стимуляція виникнення перших емоційних реакцій у дітей зі зниженими показниками за шкалою апгар	336
Ткачишина О., Шаханова Т. Криза подружніх взаємин у родині демобілізованих військовослужбовців	338
Ткачук Т., Максимець С. Соціально-психологічна готовність до навчання в школі дітей дошкільного віку з мовленнєвими порушеннями.	343
Тубичко Ю. Features of text formation disturbances in children preschool age with expressive alaly	345
Федорова Ж., Максимець С. Психоемоційна стійкість вихователів та прояви емоційного вигорання	350
Фідоровська Л., Бутузова Л. Використання методів мнемотехніки у роботі з дошкільниками із загальним недорозвитком мовлення	353
Харченко А. Особливості створення ефективного інклюзивного середовища для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами	358
Хоменко Н. Провідні компетентності майбутніх фахівців спеціальності «Спеціальна освіта»	362
Цибулько А. Розвиток мовленнєвих навичок у дітей із заїканням	366
Червоненко К. Підготовка майбутніх соціальних працівників до толерантної взаємодії з різними групами клієнтів	369
Чорна Л., Кудлаєнко С. Соціальні та психологічні методи управління в діяльності органів публічної влади	372
Швед О. Підготовка соціальних працівників для дистанційного консультування	376
Шведюк Н. Особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку із ЗНМ засобами логоритміки	379
Шевчук І. Кінезіологія у корекційно-розвитковій роботі з дітьми, які мають порушення зору	381
Шоу Бінбін Сфера міжетнічних відносин	386

2. Омельченко М. С., Кордонець В. В., Юдіна Н. М. Особливості застосування засобів логопедичної ритміки в корекційно-педагогічній роботі з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 78. С. 64–67.
3. Солодовник М. К., Безверха І. Г. Застосування логоритмічних вправ у роботі з дітьми із загальним недорозвиненням мовлення. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації (14 квітня 2017 року, м. Суми). с. 145–148.
4. Трофименко Л. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку : навч. посіб. Київ : Ін-т спец. педагогіки НАПН України, 2014. 72 с.
5. Холостенко С.С. Усунення вад мовлення у дітей молодшого шкільного віку засобами логоритміки. Логопед : науково-методичний журнал. 2017. № 12. с. 21–27
6. Шостак О. Логоритміка як засіб корекції ЗНМ у молодших школярів. Актуальні питання гуманітарних наук. 2022. Т. 3, № 52. С. 255–259.

Загута-Візер Яна Юріївна
аспірантка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Денисюк Олена Миколаївна
кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
м.Київ, Україна

ЕФЕКТИВНА МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ВЗАЄМОДІЯ ФАХІВЦІВ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Інклюзивне навчання сьогодні є передовою освітньою технологією, направленою на створення універсального освітнього середовища для дітей з різними особливими освітніми потребами (ООП) у закладі загальної середньої освіти. Таке інклюзивне середовище є безпечним, стимулюючим до всебічного розвитку, має напрацьовані механізми щодо врахування та забезпечення різних потреб його учасників, створюється завдяки сталим позитивним міжособистісним взаємозв'язкам. Саме тому, досліджуючи міждисциплінарну взаємодію фахівців команди супроводу дітей з ООП в закладі загальної середньої освіти, ми звернулися першочергово до умов формування такого середовища, яке б було полем для ефективної взаємодії в ньому на засадах партнерства та інклюзивності.

Відомо, що середовище сучасного інклюзивного закладу освіти має адаптуватися відповідно до потреб всіх його учасників і забезпечувати їм рівні права на навчання та розвиток. Проте, незважаючи на здобутки в цій сфері, серед закордонних вчених існують думки, що проблема залучення учнів з ООП до

закладів загальної середньої освіти ще досі залишається актуальною. У світовій освітній спільноті існує думка, що потреби домінуючих груп в середовищі освітнього закладу стоять на першому місці і часто забезпечуються за рахунок малих незахищених спільнот. Діти з ООП належать саме до таких незахищених спільнот і потребують додаткового захисту своїх прав та постійного кваліфікованого супроводу під час навчання. Науковці доводять, що багаторічні успішні ініціативи та реформи щодо інклюзивної освіти не змінили істотно саму систему освіти на глибинному рівні. Таким чином і досі зустрічаються порушення прав дітей на інклюзивну та якісну освіту, головним чином пов'язану зі структурним виключенням та сегрегацією дітей з ООП із загальної системи освіти [5, 6].

Серед бар'єрів організації інклюзивного навчання у закладах освіти науковці визначають також неефективну взаємодію спеціалістів в інклюзивному просторі; не сформованість готовності спеціалістів до роботи в інклюзивному закладі освіти; відсутність підтримки з боку адміністрації закладу та координації спільної діяльності фахівців; низькі показники соціальної взаємодії в освітньому середовищі; несформована інклюзивна культура у закладі освіти та тиск стандартів; недостатня залученість батьків до формування освітнього процесу для їх дітей [6].

У той же час вітчизняними науковцями наголошується на необхідності вдосконалення освітньої концепції щодо навчання дітей з ООП в сучасних умовах реформування освіти України. Підкреслюється, що цей процес може вважатися повноцінним за умови забезпечення всіх потреб учнів з ООП щодо навчання, всебічного розвитку, соціалізації та адаптації освітнього простору до їх потреб [1]. Саме врахування всіх існуючих потреб дітей з ООП та прокладання для них індивідуальної освітньої траєкторії в закладі загальної середньої освіти є завданням фахівців міждисциплінарної команди супроводу. Ефективна взаємодія фахівців у такій команді є важливою задля забезпечення корекційно-розвиткової складової під час супроводу дітей з ООП в закладі загальної середньої освіти [3].

Психолого-педагогічний супровід учнів з ООП в інклюзивному закладі освіти є комплексною пролонгованою діяльністю, яка спрямована на забезпечення індивідуалізованого підходу до навчання учнів з ООП і включає в себе: урахування індивідуальних освітніх потреб та можливостей учнів з ООП; наявність у закладі освіти кваліфікованого персоналу, що забезпечує високий рівень ефективності роботи команд супроводу; неперервний професійний розвиток фахівців; активне включення батьків до взаємодії в команді супроводу; створення сприятливої психологічної атмосфери та відповідної організаційної культури у закладі освіти. Всі ці умови для дітей з ООП у закладі освіти здатна забезпечити міждисциплінарна команда супроводу, яка складається з різних фахівців, об'єднаних єдиною метою забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії для таких учнів. Важливими компонентами взаємодії у такій команді фахівців є: визначення особистої відповідності всіма її учасниками; забезпечення співпраці та координації зусиль усіх членів команди; підтримка позитивної активної комунікації між ними [3, 2]. Оскільки стосунки з дітьми з ООП можуть

бути емоційно складними для деяких учасників навчального процесу, а конфлікти можуть негативно вплинути як на дітей, так і на вчителів, серед завдань фахівців міждисциплінарної команди в інклюзивному закладі освіти є також допомога в налагодженні взаємодії між всіма учасниками навчального процесу, формування між ними позитивних міжособистісних взаємозв'язків у середовищі взаємної підтримки та прийняття [4].

Серед умов створення ефективної міждисциплінарної команди супроводу дітей з ООП в інклюзивному закладі освіти ми визначили наступні: формування лідерських якостей та самостійності у прийнятті рішень серед учасників команди; формування цінностей, які розділяють всі фахівці і які створюють команду одностайних з відчуттям причетності до важливої місії; співпраця та взаємна підтримка, заснована на тривалих позитивних міжособистісних взаємозв'язках. Іншими словами, формуючи команду фахівців, які взаємодіють один з одним на засадах інклюзивного середовища, ми забезпечуємо таким чином існування та розвиток такого середовища для всіх його учасників.

Але ефективна міждисциплінарна команда є не лише виконавцем складних завдань в освітньому просторі. Учасники команди, взаємодіючи одне з одним під час спільної діяльності на засадах партнерства та міжособистісного прийняття, створюють у закладі освіти середовище включення всіх його учасників у ці процеси. Для такої якісної ефективної взаємодії її учасники повинні володіти високими навичками комунікації одне з одним та мати сталі позитивні міжособистісні взаємозв'язки, підкріплені довірою, повагою та взаємною підтримкою під час спільної діяльності. На основі цих механізмів у команді виникає спрацьованість, що позитивно впливає на досягнення спільного результату [3].

Таким чином, сприяння інклюзивній освіті, яка реагує на різноманітність, є відповідальністю всіх учасників навчального процесу, оскільки всі вони мають можливість впливати на освітні структури та змінювати їх на краще. Спеціалісти міждисциплінарних команд супроводу забезпечують процес включення дітей з ООП до освітнього середовища, балансує між потребами всіх учнів та всіх учасників спільного навчального процесу, впливають на освітню систему закладу загальної середньої освіти прямо, чи опосередковано, формуючи його інклюзивний простір. Перешкодою на шляху до забезпечення інклюзивності закладу освіти може бути не готовність фахівців брати на себе цю відповідальність. Багато хто відчуває себе невпевнено в цій темі, щоб діяти адекватно ситуації, або бачить перешкоди для створення практик, що сприяють різноманітності інклюзивного середовища [5]. У той же час, наявність таких практик у закладі загальної середньої освіти свідчить про рівень його інклюзивності, а їх формування є одним із завдань фахівців міждисциплінарних команд супроводу дітей з ООП.

Література

1. Семенюк А., Хникіна О., Шкаровецька А. Упровадження освітньої концепції навчання дітей з особливими потребами. Корекційна педагогіка. Випуск 11. Т. 3. 2019р. С. 77 – 80. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/16112>